ॐ

संस्कृतभारती (उत्तरतमिल्नाडु)

पत्राचारद्वारासंस्कृतम्

परीक्षा – शिक्षा

उत्तरदीपिका

प्रथमो भाग:

I (अ) अध: दत्तानां कृदन्तानाम् इतरे वचनरूपे लिखत। **(6)**

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
१)	नमन्	नमन्तौ	नमन्त:
२)	पठितवती	पठितवत्यौ	पठितवत्य:
३)	वन्दमानया	वन्दमानाभ्यम्	वन्दमानाभि:
४)	वदन्तम्	वदन्तौ	वदत:
५)	भवति	भवतो:	भवत्सु
६)	ददती	ददत्यौ	ददत्य:

(आ) आवरणे दत्तस्य क्रियापदस्य उचितं शतृ / शानच् प्रत्ययान्तं रूपं रिक्तस्थाने लिखत। **(10)**

१) गच्छन्ति यानानि अहं दृष्टवती। (गच्छति)

२) गणेश: स्खलन्तीं वृद्धां पतनात् रक्षितवान्। (स्खलति)

३) पलायमान: चोर: आरक्षकेण गृहीत:। (पलायते)

४) स्पर्धमानासु छात्रासु उत्साह: महान् अस्ति। (स्पर्धते)

५) कृष्णं स्मरन्त्य: गोपिका: गीतं गीतवत्य:। (स्मरति)

६) पाठं पठद्भ्य: छात्रेभ्य: भोजनं देहि। (पठति)

७) अपेक्षमाणेन निर्धनेन वेतनवृद्धि: प्राप्ता। (अपेक्षते)

८) सम्यक् कार्यं कुर्वाणस्य अधिकारिण: नाम किम् ? (कुरुते)

९) वायुना कम्पमानेभ्य: वृक्षेभ्य: फलानि पतन्ति। (कम्पते)

१०) उद्गच्छत् क्षीरं दृष्ट्वा पाचिका चुल्लिकां निर्वापितवती। (उद्गच्छति)

(इ) सति-सप्तमी प्रयोगं कृत्वा वाक्यानि लिखत। (त्रीणि) (3)

१) यदा रुग्ण: वेदनया खिद्यमानः आसीत् तदा वैद्य: आगत: ।

रुग्णे वेदनया खिद्यमाने सति वैद्य: आगत: ।

२) गुरु: श्लोकं पठितवान्। शिष्या: अवधानेन श्रुतवन्त:।

गुरौ श्लोकं पठितवति सति छात्रा: अवधानेन श्रुतवन्त: ।

३) यदा बालिकाः क्रीडाङ्गने क्रीडन्त्यः आसन् तदा वृष्टि: आरब्धा।

बालिकासु क्रीडाङ्गने क्रीडन्तीषु सतीषु वृष्टि: आरब्धा।

४) कृष्ण: आगत: । गोपिका: अत्यन्तम् आनन्दम् अनुभूतवत्य: ।

कृष्णे आगते सति गोपिका: अत्यन्तम् आनन्दम् अनुभूतवत्य: ।

II (अ) सन्धिं कृत्वा सन्धिनाम लिखत। (पञ्चानाम्) (5)

१) तत् + ज्वलति २) वाक्यम् + लेखनीयम् ३) दुर्योधन: + तदा ४) ईदृग् + मम

५) निमिषन् + अपि ६) अस्मद् + पुत्र: ७) उक्त: + हृषीकेश: ८) अप् + धि:

पदम्	**सन्धिनाम**
१) तज्ज्वलति	श्चुत्वम्

२)	वाक्यं लेखनीयम्	अनुस्वारसन्धि:
३)	दुर्योधनस्तदा	विसर्गस्य सकारादेश:
४)	ईदृङ्गम	अनुनासिकसन्धि:
५)	निमिषन्नपि	ङमुडागमसन्धि:
६)	अस्मत्पुत्र:	चर्त्वम्
७)	उक्तो हृषीकेश:	विसर्गस्य उकार:
८)	अब्धि:	जश्त्वम्

आ) सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत | (पञ्चानाम्) (5)

१) उड्डयते २) षण्मासा उत्तरायणम् ३) जगद्धिताय ४) अङ्क:

५) बन्धुरात्मा ६) श्रद्धावाँल्लभते ७) बुद्धियोगाद्धनञ्जय: ८) कियच्चिरम्

	सन्धि-विभाग:	**सन्धिनाम**
१)	उत् + डयते	ष्टुत्वम्
२)	षण्मासा: + उत्तरायणम्	विसर्गलोप:
३)	जगद् + हिताय	पूर्वसवर्ण:
४)	अं + क:	परसवर्ण:
५)	बन्धु: + आत्मा	विसर्गरेफ:
६)	श्रद्धावान् + लभते	परसवर्ण:
७)	बुद्धियोगात् + धनञ्जय	जश्त्वम्
८)	कियत् + चिरम्	श्चुत्वम्

III (अ) एतानि पदानि उपयुज्य वाक्यानि रचयत | (पञ्चानाम्) (5)

१) जायते २) पठनीया ३) प्रष्टुम् ४) लब्ध्वा ५) वन्दामहे ६) अस्माकम्

(आ) उचितं कृदन्तरूपं / लकाररूपं लिखत | **(5)**

१) शिक्षिकायाम् आगतवत्यां सत्यां छात्रा: उत्थितवन्त: । (आ+गम् - क्तवतु)

२) अद्य सायं कार्यक्रम: भवेत् । (भू - विधिलिङ्)

३) छात्रै: छात्रावासे उष्यते । (वस् - भावे)

४) दिलीप: मह्यं पुस्तकं दास्यति । (दा - लृट्)

५) अस्माभि: दुर्गुणा: त्यक्तव्या: । (त्यज् - तव्यत्)

६) पुत्रे गृहं प्रविशति सति पिता भुञ्जान: आसीत् । (भुज् - शानच्)

७) अग्रजया गीताश्लोक: पठित: । (पठ् - क्त:)

८) हस्तात् पुस्तकम् अपतत् । (पत् - लङ्)

९) रजक: मलिनानि वस्त्राणि प्रक्षाल्य आतपे प्रसारयति । (क्षाल् - ल्यप्)

१०) माला आपणत: लेखनीं क्रेतुम् इच्छति । (क्रीञ् - तुमुन्)

(इ) अन्वयरचनाक्रमम् अनुसृत्य उचितं प्रश्नवाचकपदम् (√) इति चिह्नेन अङ्कयत । (5)

√

उदा : - कर्तृपदम्-एकवचनम्-पुं (क: / कम् / केन)

१) विशेषणपदम् (कीदृश / कुत्र / कदा)

२) कर्मपदम् - एकवचनम् - स्त्री. (कया / का / काम्)

३) विशेषण-शत्रन्त: (किं कृत्वा / किं कुर्वन् / किं कृतम्)

४) पञ्चमी-विभक्ति-पदम् (कस्मै / कस्य / कस्मात्)

५) तुमुन्नन्त-अव्ययम् (किं करोति / किं कुर्वती / किं कर्तुम्)

IV (अ) मेलयत - रिक्तस्थाने उत्तरं लिखत। **(5)**

१)	चिरजीवी	करदर्शनम्	१)	चिरजीवी	कृप:
२)	वैद्य:	महायुग:	२)	वैद्य:	नारायण:
३)	कल्प:	नारायण:	३)	कल्प:	महायुग:
४)	गौरी	अवन्तिका	४)	गौरी	करदर्शनम्
५)	मोक्षदायिका	कृप:	५)	मोक्षदायिका	अवन्तिका

(आ) साधु (√) / असाधु (X) इति लिखत **(5)**

१) मूक: इति कश्चन दानव: आसीत्। √

२) श्रीकृष्णं द्रष्टुम् इन्द्र: द्वारकाम् आगतवान्। X

३) एकेन चक्रेण रथस्य गति: न भवति। √

४) काये कृतान्तात् भयम् अस्ति। √

५) धार्तराष्ट्र: कपिध्वज: आसीत्। X

द्वितीय भाग: - संस्कृतभाषया उत्तराणि लिखत।

(V) एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत। (पञ्चानाम्) **(5)**

१) शिशुपालस्य वधात् किं भविष्यति ? शिशुपालस्य वधात् लोकोपकार: भविष्यति।

२) पुरुषा: प्रायेण कुत्र अनादरं प्रकटयन्ति ? स्त्रीणाम् उपदेशवचनेषु पुरुषा: अनादरं प्रकटयन्ति।

३) अर्जुन: कुत्र अवसत् ? अर्जुन: इन्द्रकीलपर्वते अवसत्।

४) यागस्य अन्ते क: विधि: अस्ति ? यागस्य अन्ते सदस्यपूजा इति विधि: अस्ति।

५) दुष्टा: कदा सुखम् अनुभवन्ति ? कदा च विनश्यन्ति ? दुष्टा: तत्काले सुखम् अनुभवन्ति अन्ते विनश्यन्ति ।

६) रत्नानां राशि: कुत्र आसीत् ? द्वारका नगरस्य मार्गेषु रत्नानां राशि: आसीत् ।

७) कौ न उपेक्षणीयौ ? व्याधि: वर्धमान: शत्रु: च न उपेक्षणीयौ ।

(VI) (अ) गद्यांशं पठित्वा संस्कृतेन उत्तरं लिखत । (5)

पुरा हिरण्यकशिपु: नाम असुर: त्रीन् लोकान् पीडयति स्म । तस्य पुत्र: प्रह्लाद: भगवत: नारायणस्य भक्त: आसीत् । सर्वदा भगवत: स्मरणं कुर्वन्तं प्रह्लादं हिरण्यकशिपु: नासहत । पुत्रं अनेकै: विधै: मारयितुं यत्तवान् । परन्तु ईश्वरस्य अनुग्रहेण प्रह्लाद: रक्षित: जात:। हिरण्यकशिपु: स्वसोदरीं होलिकां प्रह्लादस्य वधार्थं नियोजितवान् । किन्तु प्रज्वलति अग्नौ होलिका दग्धा भस्मीभूता च ।

हिरण्यकशिपो: प्रयत्न: विफल: जात: । अन्ते स्तम्भात् भगवान् नृसिंह: आविर्भूय हिरण्यकशिपो: वधं कृत्वा प्रह्लादम् अनुगृहीतवान् ।

तस्मात् होलिका-दहनमुद्दिश्य होलिकोत्सव: प्रारभत । फाल्गुनमासस्य पूर्णिमायाम् अयम् उत्सव: आचर्यते । होलिकोत्सव: वसन्त-ऋतो: आगमनं सूचयति । अस्मिन् दिने भगवान् श्रीकृष्ण: गोपगोप्य: च विभिन्नै: रङ्गचूर्णै: रङ्गरञ्जितजलेन च परस्परं रञ्जयन्त: रङ्गोत्सवम् आचरितवन्त: इति पौराणिकग्रन्था: आख्यान्ति । अत: अस्मिन् दिने आबालज्येष्ठा: भगवन्तं कृष्णं स्मरन्त: इदं पर्व उल्लासेन आचरन्ति ।

१) नारायणस्य भक्त: क: ?
नारायणस्य भक्त: प्रह्लाद: ।

२) होलिका का? तस्या: का गति: अभवत् ?
होलिका हिरण्यकशिपो: सोदरी । प्रज्वलति अग्नौ होलिका दग्धा भस्मीभूता च ।

३) भगवान् नृसिंह: किं कृतवान् ?
स्तम्भात् भगवान् नृसिंह: आविर्भूय हिरण्यकशिपो: वधं कृत्वा प्रह्लादम् अनुगृहीतवान् ।

४) होलिकोत्सव: किं सूचयति ? ।
होलिकोत्सव: वसन्त-ऋतो: आगमनं सूचयति ।

५) श्रीकृष्ण: गोपगोप्य: च कथं रङ्गोत्सवम् आचरितवन्त: ?
श्रीकृष्ण: गोपगोप्य: च विभिन्नै: रङ्गचूर्णै: रङ्गरञ्जितजलेन च परस्परं रञ्जयन्त: रङ्गोत्सवम् आचरितवन्त: ।

(आ) एकं विषयमधिकृत्य 6- 8 वाक्यै: संस्कृतेन प्रबन्धं लिखत । **(5)**

१) विश्वगुरु: भारतदेश:

२) आरोग्यरक्षणम्

तृतीय: भाग: (संस्कृत/ तमिल् /आङ्गलभाषया उत्तरं लिखत)
(उत्तराणि उत्तरपत्रे लिखत)

(VII) (अ) अन्वयरचनां , तात्पर्यं च लिखत। (एकस्य श्लोकस्य) **(4+2)**

एवमुक्त्वार्जुन: सङ्ख्ये रथोपस्थ उपाविशत्। पाठ: १०
विसृज्य सशरं चापं शोकसंविग्नमानस: ॥

(अथवा)

तत: श्वेतैर्हयैर्युक्ते महति स्यन्दने स्थितौ ।

माधव: पाण्डवश्चैव दिव्यौ शङ्खौ प्रदध्मतु: ॥ पाठ: ५

(आ) ससन्दर्भं विवृणुत । (द्वे एव) **(6)**

१) " श्रीकृष्ण: एव सर्वोत्तम: पूजार्ह: ।" काव्यकथा पाठ: ५
२) " केवलं उत्साहो न कार्यसाधक:। क्षमा अत्यन्तम् आवश्यकी। " काव्यकथा पाठ: ३
३) " शत्रुविजये मम अभिलाष: । मोक्षप्राप्तौ मम इच्छा नास्ति । " काव्यकथा पाठ: ९
४) " दुर्योधन: राज्यसिंहासने स्थित: । तथापि भवतां विषये स: भीत: । " काव्यकथा पाठ: ६

(इ) प्रश्नस्य उत्तरं ४-५ वाक्यै: लिखत (द्वयो:) **(6)**

१) सोदाहरणं एकस्य व्यञ्जनसन्धे: नियमं विवृणुत।
२) उदाहरणं प्रदर्श्य सतिसप्तमी-प्रयोगं निर्दिशत ।
३) शतृ- शानच् प्रत्ययौ अधिकृत्य टिप्पणीं लिखत ।

(VIII) (अ) सन्धिच्छेदं प्रदर्श्य प्रतिपदार्थं तात्पर्यं च लिखत। (एकस्य सुभाषितस्य) **(6)**

१) कदर्थितस्यापि हि धैर्यवृत्ते: पाठ: ६
न शक्यते धैर्यगुण: प्रमार्ष्टुम्।
अधोमुखस्यापि कृतस्य वह्ने:

नाध: शिखा यान्ति कदाचिदेव ॥

(अथवा)

२) सत्यं तपो ज्ञानमहिंसतां च पाठ: ७
विद्वत्प्रणामं च सुशीलतां च ।
एतानि यो धारयते स विद्वान्
न तत्र शास्त्राध्ययनं हि कारणम् ॥

(आ) एकं न्यायं विवृणुत । **(2)**

१) काकतालीयन्याय: पाठ: १ २) वृद्धकुमारीवाक्यन्याय: पाठ: ३ ३) घुणाक्षरन्याय: पाठ: ७

(इ) एकस्या: प्रहेलिकाया: उत्तरम् अर्थं च लिखत । **(3)**

१) का कान्ता कालियाराते: पुनरर्थे किमव्ययम् । पाठ: १०
किं वन्द्यं सर्वदेवानां फलेषु किमु सुन्दरम् ॥

(अथवा)

२) राज्ञ: सम्बोधनं किं स्यात् ? सुग्रीवस्य तु का प्रिया ? पाठ: ५
अधनास्तु किमिच्छन्ति ? आर्तै: किं क्रियते वद ॥

(ई) एकस्या: सूक्ते: अर्थं लिखत । **(2)**

१) ॥ वज्रादपि हि धीराणां चित्तरत्नमखण्डितम् ॥ पाठ: ७

(अथवा)

२) ॥ अप्रकटीकृतशक्ति: शक्तोऽपि जनस्तिरस्क्रियां लभते ॥ पाठ: ४

जयतु संकृतम् **॥शुभम्॥** **जयतु भारतम्**